

Изденүүчү Сатыбекова Майрамкүл Абдыкуловнанын 13.00.02— окутуунун жана тарбиялоонун теориясы менен методикасы (биология), 13.00.01—жалпы педагогика, педагогика жана билим берүүнүн тарыхы адистиктери боюнча «Негизги мектепте биологиялык билим берүүнү модернизациялоонун теориясы жана практикасы аттуу темада педагогика илимдеринин доктору илимий даражасын изденип алуу үчүн жазылган докторлук диссертациялык иши жөнүндө илимий кеңешчиси педагогика илимдеринин доктору, профессор М.С. Субанованын

ПИКИРИ

Изденүүчү Сатыбекова Майрамкүл Абдыкуловна тарабынан жазылган «Негизги мектепте биологиялык билим берүүнү модернизациялоонун теориясы жана практикасы» аттуу диссертациялык иштин темасынын актуалдуулугу.

Биологиялык илимдин коомдогу ролу өзгөчө орунда тургандыгы, б.а. бардык предметтерди гумандаштырууга (антропологиялык мамиле аркылуу) багыт алгандыгы. Анткени, биология табият таануу илиминин ареалынан орун алганы менен, ал техника, философия, этика, эстетика ж.б. векторлорунун кесилишкен чордонунда турат. Натыйжада ал техникалык жана гуманитардык илимдердин экөө менен тең алакалашып (резонанска кирип), этикалык, эстетикалык нормалардын жана идеалдардын кубаттуу басымынын астында туруп калды. Ошондой эле практикалык курч маселелердин, талаптардын (чөйрөнү таза сактоо, адамдын ден соолугу, айыл чарба зарылчылыктары, өндүрүрүштө анын биотехнологиялык негизин үйрөнүү зарылдыгы) таасиринде өнүгүү жолуна түштү. Мындан башка биз агрардык өлкө болгондуктан, биологиялык билим азыр чарбагерлерге зарыл болуп жаткандыгы. Ошол эле мезгилде учурдагы коом азыр да, келечекте да көп кырдуу (көп багыттуу технология, көп түрдүү багыттагы окуу жайлары, курч мүнөздөгү көз караштар, конкуренция ж.б.) болушу мүмкүн, бирок, бул абал улам алмашылып турат. Анткени, биз жашап турган коомдо азыр да келечекте да улам жаңы кырдаалды жаратып туруучу социомаданият шарт өкүм сүрө берет. Бул полимердик, өзгөрүлүп туруучу социомаданият чөйрөсү болуп саналат. Бизди курчап турган коомдук кырдаал дайыма ушундай абалда болот.

Жогоруда көргөзүлгөн факторлордун биологиялык билим берүү мазмунуна киргендиги, жекече инсандын өнүгүүсүндө атуулдук компетенттүүлүктү калыптандырууга өтө зор шарт түзүлүшү бүгүнкү инсандык ишмердүүлүк жана компетенттүүлүк талаптарына жооп бере ала

турган жаңы прелметтик мазмунду калыптандырууда жалпы стратегиялык багыттарын, максат, милдеттерин, мазмунун жана технологияларын кайрадан карап чыгуу аркылуу аларды модернизациялоонун жолдорун иштеп чыгуу зарылдыгы теманын акталдуулугун аныктайт.

Изилдөөнүн максаты – Негизги мектепте биологиялык билим берүүнү предметтик жана процессуалдык жактан заманбап талаптарга ылайык модернизациялоонун илимий-теориялык негиздерин аныктоо жана окутуу технологияларын өркүндөтүүнүн педагогикалык шарттарын иштеп чыгуу.

Изилдөөнүн максатына жараша төмөнкү милдеттер белгиленген:

1. Биологиялык билим берүүнүн илимий-теориялык негиздерин тактоо жана практикадагы абалын аныктоо, жетишилген ийгиликтер жана кемчиликтердин мүнөзүн ачуу менен биологиялык билим берүүнү модернизациялоо зарылчылыгын жана себептерин ачып көрсөтүү;

2. Биологиялык билим берүүнү интегративдүүлүк негизде модернизациялоонун жолу катары окуучулардын предметтик компетенттүү ишмердүүлүгүнүн мазмунун аныктоо;

3. Негизги мектепте биологиялык билим берүүнүн мазмунун жаңылоонун жана өнүктүрүүнүн педагогикалык моделин жана методдорун иштеп чыгуу;

4. Биологиянын жаңыланган мазмунун, окутуу технологияларын өркүндөтүү аркылуу окуучулардын предметтик билим алуу мотивациясын жана предметтик компетенттүү ишмердүүлүгүн калыптандыруунун педагогикалык шарттарын иштеп чыгуу;

5. Биологиянын жаңыланган мазмунун жана педагогикалык шарттарын тажрыйбага киргизүүнү педагогикалык эксперимент аркылуу текшерүү, алардын жыйынтыктарынын негизинде методикалык сунуштарды иштеп чыгуу.

Изилдөөнүн илимий жаңылыгы жана теориялык баалуулугу:

1. Биология предмети боюнча билим берүүнүн мазмуну предметтик компетенттүү ишмердүүлүктүн, биологияны окутуунун теориялык жана практикалык концепцияларынын негизинде каралуусу курстун мазмунун системалуулукка, бир бүтүндүүлүккө алып келди. Натыйжада азыркы учурдагы биология предмети жалпы теориялык түшүнүүдөн башталып бүтүндөй жандуу жаратылышты анын иерархиялык баскычтарын мүнөздөө борбордук орунду ээлейт. Ушундай шартта биология предмети төрт мазмундук линияга карай окуу материалы илимий фактылар, илимий түшүнүктөр, илимий мыйзам ченемдүүлүктөр аркылуу концентрацияланышы.

2. Негизги мектепте биологиялык билим берүү системасын модернизациялоонун тарыхый жана илимий - теориялык негиздери

аныкталып, биологиялык билим берүүнүн теориядагы жана практикадагы абалын талдоо, жетишилген ийгиликтер жана кемчиликтердин мүнөзү, алардын пайда болуу себептеринин ачып көрсөтүлүшү;

3. Негизги мектепте биологиялык билим берүүнүн мазмунун жаңылоонун педагогикалык модели, биологиянын жаңыланган мазмуну, окутуу технологиялары жана окутуу жолдорунун иштелип чыгышы;

4. Негизги мектепте биологиянын жаңыланган түзүлүшүнүн, мазмунунун окуучулардын универсалдык окуу аракеттерине жана предметтик компетенттүү ишмердүүлүктөрүнө тийгизген оң таасири илимий-методикалык жактан негизделди жана биологиянын жаңыланган мазмунун окуучулардын билим алуу мотивациясын калыптандыруунун педагогикалык шарттарын тажрыйбага киргизүү педагогикалык эксперимент аркылуу текшерилип, алардын жыйынтыктарынын негизинде методикалык сунуштардын иштелип чыгышы;

5. Окуучулардын универсалдык окуу аракеттерин жана предметтик компетенттүү ишмердүүлүктөрүн калыптандырууга арналган методикалык ыкмалар, каражаттар кыргыз элинин табигый таалим-тарбия тажрыйбасына таянуу менен иштелип чыкты жана алардын натыйжалуулугу экспериментте тастыкталышы;

6. 7-класстар үчүн «Жаныбарлар», 8-класстар үчүн «Адам жана анын ден - соолугу» курстарынын окуу китептери, мугалимдер үчүн окуу методикалык колдонмолору, окуучулар үчүн иш дептерлери (орус жана кыргыз тилдеринде) билим берүү практикасына киргизилиши.

Издөнүүчүнүн артыкчылыгы төмөнкүлөр:

- Заманбап методологиялык парадигмаларга жана технологиялык жаңыланууларга негизделген биология предметинин мазмуну жана аны жүзөөгө ашыруу технологиясы универсалдык окуу аракеттерин жана предметтик компетенттүү ишмердүүлүктү өнүктүрүүгө багытталган системанын моделинин түзүлүшү;

- биологиялык билим берүү мазмунун өркүндөтүүнүн стратегиялык багыттарынын аныкталышы;

- окуу программасы, окуу китептеринин иштелип чыгышы жана методикалык окуу колдонмолорунун түзүлүшү;

- жаңы мазмунга карата тандалган методдордун, ыкмалардын жана педагогикалык стратегиялардын системасынын иштелип чыгышы.

Сатыбекова М.А. тарабынан жазылган докторлук диссертациясынын илимий - практикалык артыкчылыктары:

Изилдөөнүн натыйжаларын жалпы билим берүүчү орто мектептердин биология мугалимдери жана окуучулары биология сабагында колдонсо болот. Мындан тышкары, 7-класстар үчүн «Жаныбарлар», 8-класстар үчүн «Адам жана анын ден соолугу» курстарынын окуу китептери, мугалимдер үчүн окуу методикалык колдонмолору, окуучулар үчүн иш дептерлери билим берүү практикасына киргизилиши. Изилдөөнүн жыйынтыктары биология мугалимдеринин билимин өркүндөтүү курстарында, педагогикалык багыттагы биология мугалими адистерин, бакалаврларды, магистрлерди, аспиранттарды даярдоодо колдонулушу.

Диссертациялык иштин жыйынтыктары учурдагы педагогикалык тажрыйбадан алынган илимий фактылар, далилдүү аргументтер жана атайын иштелип чыккан модель жана педагогикалык шарттар менен камсыз болгон.

Сатыбекова Майрамкүл Абдыкуловна диссертант катары абдан жоопкерчиликтүү, илимий жаңычылдыкка умтулган ийкемдүү жана күжүрмөндүк сапаттарга ээ.

Изилдөөнүн жүрүшү жана анын жыйынтыктары республикалык, эл аралык илимий конференцияларда талкууга коюлуп, массалык-маалымат каражаттарында кеңири орун алуу менен автордун 40ка жакын илимий эмгектеринде жарык көргөн, алардын ичинде 2 окуу китеби (кыргыз жана орус тилдеринде, авторлош), 9 окуу-методикалык жана методикалык колдонмолор (автор жана авторлош), 2 предметтик стандарт, 2 типтүү окуу программа, 20 ашык илимий макала (анын ичинен 9 макала чет мамлекеттерде, 2 SCOPUS, бардыгы түздөн түз илимий изилдөөгө тиешелүү) бар.

Сатыбекова М.А. тарабынан жазылган «Негизги мектепте биологиялык билим берүүнү модернизациялоонун теориясы жана практикасы» аттуу 13.00.02 – окутуунун жана тарбиялоонун теориясы менен методикасы (биология), 13.00.01 – жалпы педагогика, педагогиканын жана билим берүүнүн тарыхы адистиктери боюнча диссертациялык изилдөөсү докторлук диссертацияны коргоонун бардык талаптарына толугу менен жооп берет жана аны коргоого сунуштайм.

Илимий кеңешчи,
И. Арабаев атындагы КМУнун профессору,
педагогика илимдеринин доктору

05.06.2023

M. C. Subanova

Субанова М.С.

И. АРАБАЕВ атындагы КЫРГЫЗ МАМЛЕКЕТТИК УНИВЕРСИТЕТИ
КЫРГЫЗСКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ им. И. АРАБАЕВА
Ок:
КОЛ ТАМГАСЫН ТАСТЫКТАЙМЫН
ПОДПИСЬ ЗАВЕРЯЮ

Сатыбекова Майрамкүл Абдыкуловна тарабынан жазылган “Негизги мектепте биологиялык билим берүүнү модернизациялоонун теориясы жана практикасы” аттуу 13.00.02 - окутуунун жана тарбиялоонун теориясы менен методикасы (биология), 13.00.01 – жалпы педагогика, педагогика жана билим берүүнүн тарыхы адистиктери боюнча жазылган докторлук диссертациясы жөнүндө илимий консультант педагогика илимдеринин доктору, профессор Н.А. Асипованын

ПИКИРИ

Бүгүнкү өзгөрмөлүү доордогу илимий техникалык прогресстин өсүшү, илимий маалыматтардын тездик менен алмашышы, билим берүүнүн технологиялык чакырыктарга жооп берүү зарылчылыгы жана аталган көрүнүштөрдүн алкагына адам баласынын, өзгөчө өсүп келе жаткан жаш муундун психологиялык мүнөздөмөсүнүн жана таанып билүү мүмкүнчүлүктөрүнүн өсүшү орто мектептеги билим берүүнүн сапатын жогорулатууну талап кылууда. Билим берүүнүн сапатын жогорулатуу, анын заман жана коом талабына шайкештигин камсыз кылуу, эң алды менен негизги мектептеги билим берүүнүн мазмунун жана технологияларын жаңылоону (модернизация) талап кылат. Сатыбекова М.А. тарабынан жазылган “Негизги мектепте биологиялык билим берүүнү модернизациялоонун теориясы жана практикасы” аттуу докторлук диссертациялык иши жогоруда белгиленген талаптарга жооп берет жана ошонусу менен актуалдуу.

Диссертациялык иш Кыргыз Республикасында билим берүүнү 2020 - 2040 жылдарга карата өнүктүрүү концепциясынын негизги багыты катары “Жаңы муундагы стандарттарды иштеп чыгуу, иштелип чыккан стандарттарга жараша билим берүүнүн мазмунун жана окутуу методикасын жаңылоо” талабына ылайык келүү менен мектеп окуучуларынын дүйнө таанымын калыптандыруудагы бүтүндүүлүктү жана өз ара байланыштуулукту камсыз кылуу аркылуу билим берүүнүн методологиялык негиздерин аныктоо, анын фундаменталдуулугун күчөтүү, инсандын калыптанышындагы универсалдуулукту камсыз кылуу, билим берүү процессинде дени сак, бакубат муунду калыптандырууга багытталган технологияларды киргизүү аракетинде биологиялык билим берүүнүн мазмунун модернизациялоо стратегияларын иштеп чыгууга арналган фундаменталдуу илимий эмгек.

Изилдөөнүн предметин учурдагы негизги мектепте биологиялык билим берүүнү предметтик жана процессуалдык жактан модернизациялоо маселеси түзүп турат.

Изилдөөнүн максаты – Кыргыз Республикасындагы негизги мектепте биологиялык билим берүүнү предметтик жана процессуалдык жактан

заманбап талаптарга ылайык модернизациялоонун илимий - теориялык негиздерин аныктоо жана окутуу технологияларын өркүндөтүүнүн педагогикалык шарттарын иштеп чыгууга багытталган.

Изилдөөнүн максатына, объектисине, предметине жана гипотезасына ылайык **төмөнкүдөй милдеттер** коюулган:

1. Биологиялык билим берүүнүн илимий - теориялык негиздерин тактоо жана практикадагы абалын аныктоо, жетишилген ийгиликтер жана кемчиликтерди ачуу менен биологиялык билим берүүнү модернизациялоо зарылчылыгын жана себептерин ачып көрсөтүү;

2. Биологиялык билим берүүнү интегративдүүлүк негизде модернизациялоонун жолу катары окуучулардын предметтик компетентүүлүк ишмердүүлүгүнүн мазмунун аныктоо;

3. Кыргыз Республикасынын негизги билим берүүчү мектептерде биологиялык билим берүүнүн мазмунун жаңылоонун жана өнүктүрүүнүн педагогикалык моделин жана методдорун иштеп чыгуу;

4. Биологиянын жаңыланган мазмунун, окутуу технологияларын өркүндөтүү аркылуу окуучулардын предметтик билим алуу мотивациясын жана ишмердүүлүгүн калыптандыруунун педагогикалык шарттарын иштеп чыгуу;

5. Биологиянын жаңыланган мазмунун жана педагогикалык шарттарын тажрыйбага киргизүүнү педагогикалык эксперимент аркылуу текшерүү, алардын жыйынтыктарынын негизинде илимий - методикалык сунуштарды иштеп чыгуу.

Белгиленген милдеттер билим берүүнү модернизациялоонун тарыхы жана илимий методологиялык негиздерин, Кыргыз Республикасынын негизги билим берүү уюмдарында биологиялык билим берүүнүн мазмунун жаңылоонун жана өнүктүрүү зарылчылыгын, биология илиминин интегративдүүлүк мүмкүнчүлүктөрүн, биологиялык билим берүүдөгү башка чет мамлекеттердин алдыңкы тажрыйбаларын изилдөө менен аталган предметти окутууда окуучулардын компетенттүү ишмердүүлүгүн өнүктүрүүнүн илимий методикалык жолдору жана педагогикалык шарттарын иштеп чыгуу жана аларды педагогикалык эксперимент аркылуу текшерүү менен ишке ашырылган.

Илимий иштин натыйжалары докторлук диссертацияларга коюлуучу мазмундук жактан фундаменталдуулук жана теориялык жактан тереңдик, практикалык талаптарга ылайык келүү менен учурдагы билим берүү, окутуу процессинде колдонууга ылайыктуу, технологиялык жактан ийкемдүүлүк талабына жооп берген жаңычылдыгы менен айырмаланат.

Изилдөө иштеринин жыйынтыктары изденүүчүнүн түздөн - түз катышуусу жана жетекчилиги астында жүргүзүлүп, бүгүнкү күндөгү илим изилдөө методдорун колдонуу жана алынган натыйжалар боюнча окуу куралдарын жазуу, аларды мектеп тажрыйбасында апробациядан өткөрүү, изилдөөнүн негизги жоболору жөнүндө көптөгөн илимий - практикалык конференцияларда билдирүү жасоо, эл аралык деңгээлдеги индексацияланган СКОПУС, РИНЦ басылмаларына жарылоо аркылуу тастыкталган.

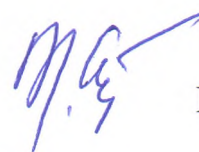
Изилдөөчү катары М.А. Сатыбековага илимий жигердүүлүк, жогорку жоопкерчиликтүүлүк, жаңычылдык, илимий татаал маселелерди чече билүүдөгү кайратмандык жана ийкемдүүлүк мүнөздүү.

Каралып жаткан диссертациялык иш автордун көп жылдык илимий изденүүчүлүк аракеттеринин, мектеп мугалими, жогорку окуу жайдын окутуучусу, илим изилдөө академиясынын илимий кызматкери сыяктуу кесиптик ишмердүүлүгүнүн натыйжасы болуп эсептелет.

Азыркы абалында **Сатыбекова Майрамкүл Абдыкуловна тарабынан жазылган “Негизги мектепте биологиялык билим берүүнү модернизациялоонун теориясы жана практикасы”** аттуу 13.00.02 - окутуунун жана тарбиялоонун теориясы менен методикасы (биология), 13.00.01 - жалпы педагогика, педагогика жана билим берүүнүн тарыхы адистиктери боюнча жазылган, илимий максатына жеткен, фундаменталдуу, Кыргыз Республикасында биология боюнча билим берүүнүн сапатын жогорулатууну камсыз кылууга салым кошуучу эмгек болуп эсептелет.

Диссертациялык иш 13.00.02 - окутуунун жана тарбиялоонун теориясы менен методикасы (биология), 13.00.01 - жалпы педагогика, педагогика жана билим берүүнүн тарыхы адистиктери боюнча докторлук диссертацияны коргоонун бардык талаптарына толук жооп берет жана коргоого сунушталат.

**Илимий жетекчи,
педагогика илимдеринин доктору,
Ж. Баласагын атындагы КУУнун
жогорку мектептин педагогикасы
кафедрасынын башчысы, профессор
02.06.2023.**

Н.А. Асипова

Н.А. Асипованын кол тамгасын тастыктайм.
Бөлүм башчысы Жайнакова А.А.

